

Falchs

39

Grup de divulgació
 de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

AGOST 2007, NÚMERO 39

Mas Massana (2ª part)

Cap a l'any 1528 apareix a Fals un tal Francesc Massana que habita al mas de la Sala. Al mateix temps un germà seu, dit Pere, habita al Molí de Fals. Tot fa creure que el Francesc està casat amb l'Agnès, la pubilla del mas Sala. No se sap de cert d'on van venir aquests Massana, però se sospita que van baixar del terme del Castell de Boixadors. Tenien relació amb Gil Massana de Rajadell, un germà potser, que sí que se sap que era fill de Bartomeu Massana de Boixadors. El Gil també va venir per casar-se amb una pubilla i per donar nom a una altra casa important de les rodalies. El 1511 es va casar amb la pubilla del mas Cirera, de Rajadell, i a partir d'aquell fet la casa va passar a dir-se Massana. La mateixa cosa va succeir a Fals, l'històric mas Sala va canviar de nom i en el futur va dir-se Massana.

Poca cosa se sap del primer Massana, tret que el 1548 era batlle i va casar una filla amb Pere Tries, l'hereu del mas Solà de Sant Mateu, a qui va donar 50 lliures, un cofre de fusta d'àlber, una flassada cardada de mida mitjana, un parell de llençols i dues canes de bruneta per fer-se un vestit.

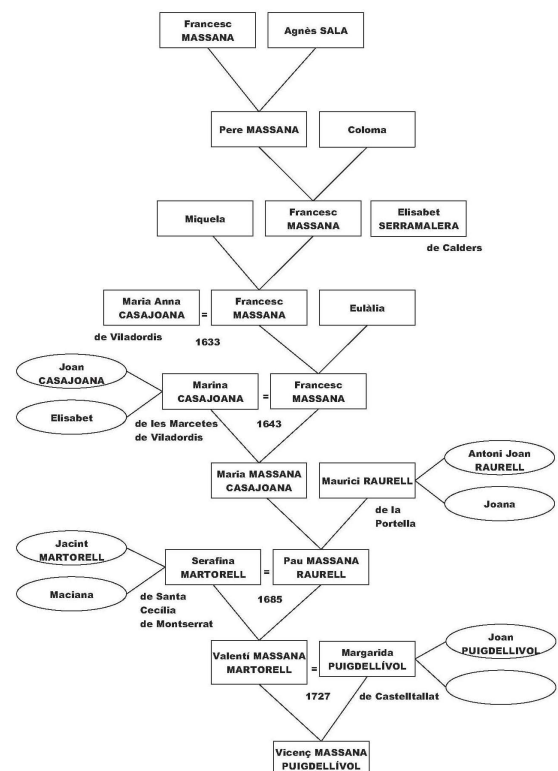
El successor va ser Pere Massana, àlies Sala, el qual va formar parella amb una dona anomenada Coloma. El 1570 va signar un debitori al mercader manresà Maurici Rechs de 17 lliures, en concepte d'una certa quantitat de drap de llana que havia comprat a la seva botiga. El 1573 el Pere és jurat del poble de Fals i el 1579 és batlle. El 1590 un pareire de Sant Pere d'Olò reconeix que encara deu a Pere Massana una part dels diners d'un carregament de llana que li va vendre. En total eren 7 quintars menys 18 lliures de llana, venudes al preu de 8 lliures de moneda barcelonesa el quintar. Els pareires compraven la llana als ramaders i la venien, convertida en fil, als teixidors. Pere Massana va testar en presència del notari Clerga de Manresa el 6 de juliol de 1594, però la còpia del testament s'ha perdut.

Del que va venir a continuació referent al Francesc Massana, hem arreplegat documentació abundant i interessant.

El 1606 va vendre's a carta de gràcia al seu veí del mas Bosch la major part del mas Perera, un mas agregat al seu. En va fer 110 lliures. El mateix any va signar una concòrdia amb el rector de Fals, mossèn Jeroni Gallart. En els acords

hi havia prestacions i contraprestacions per ambdues parts. El Massana va deixar que el rector fes una canalització des del Torrent del mas Perera, per tal de poder regar les seves feixes i alimentar el pou de glaç que havia construït. També li va cedir 5 quarteres de terra pertanyents al mas Font, un altre mas que la propietat Massana havia absorbit. El tros que li va deixar era el comprés entre la riera de Fals i els torrents de la Gabriela i de la Guineu. El rector havia d'arrencar el bosc i boigar la terra, i després pagar-li la vuitena part de la collita. Estava totalment prohibit tocar cap roure o alzina. Finalment, el Massana va intercanviar amb mossèn Gallart per deu anys una de les "feixes del rector" situada a baix la riera, per una franja de terra al costat de tramuntana de la rectoria.

A l'arxiu de la parròquia de Rajadell s'hi troben uns tractes entre el Massana i Toni Serra, redactats en català i datats el 1612. El Massana deixava al Serra les terres de la masoveria del Pla de la Vila a mitges, és a dir, pagaven a mitges les llavors i les feines de llaurar, segar i batre, i es partien la collita. Les llegums eren pel Serra, però si en collia més d'una quartera, l'excés també anava a mitges.

Mas Massana. Vista est

El Francesc, com la majoria de pagesos del seu temps, es va veure obligat sovint a manllevar o comprar a crèdit blat, per cobrir les seves necessitats, ja fossin de menjar o de llavor. El 1607 devia 6 quarteres de blat al rector de Castelltallat i 6 al comerciant Agustí Morell. El preu del blat era car en aquell moment; una quartera valia un dobló d'or, és a dir 48 sous. El gener de 1609 va manllevar 5 quarteres al metge Pere Mas, a més de 101 lliures en diner. Va quedar en tornar-ho el setembre, posant com a penyora les parts de les seves masoveries de la Serra i la Vila. El novembre de 1610, Joan Casamaia, àlies Blanch, un jornaler de Fals, li va deixar 8 quarteres de fromental, i es va comprometre a tornar-les el juny, després de la collita. El 1608 el Massana va comprar una mula negra a Valentí Noguera de Manresa. Devia ser una bona mula, perquè en va pagar 31 ducats.

El 1630 necessitava diners amb urgència i es va veure obligat a vendre un violari de 52 lliures i mitja al blanquer de Manresa Joan Monjo de la Plana. Ell i el seus descendents van haver de pagar anualment 7 lliures i mitja de pensió durant els propers 16 anys, fins que el violari va ser cancel·lat. El negoci va ser pèssim, perquè els interessos van pujar a 120 lliures en total.

Al marge dels negocis, la vida familiar del Francesc va estar marcada per dues mullers. Amb la primera, la Miquela, va tenir el Francesc, el Joan, l'Agnès i la Jerònima. Amb la segona, l'Elisabet Serramalera de Calders, va tenir el Gabriel, el Jacint, el Joan, el Pau, i la Maria Àngela. L'Agnès va fer parella amb Fermí Roca de Sant Llorenç Savall, la Jerònima amb Joan Braquet, hereu del mas de les Malloles de Rajadell, la Maria Àngela amb Baltasar Carreras de Cabrianes, el Jacint va aprendre l'ofici de passamaner a Manresa, on va casar-se amb la filla del boter Francesc Enrich, el Gabriel va instal·lar-se a Bellpuig, com a abaixador de draps de llana, el Joan petit es va casar amb una dona de a Manresa, però va seguir vivint a la casa dels pares, el Joan gran va ser diaca, i el Pau també va fer estudis de capellà, arribant a ser el rector de la parròquia de Santa Eulàlia del Corró de la Vall.

Aquest Pau no va oblidar-se del seu poble de naixença i va llegar a l'església de Fals un aniversari de 200 lliures. L'aniversari consistia en dir una missa en sufragi de la seva

ànima cada any el Dissabte de Resurrecció. Va posar com a condició que: *...el rector haja de publicar en la iglesia de fals a la missa matinal y major lo diumenge antes de celebrar cada missa que lo dissapte vinent se dira dita missa, y que antes de celebrar aquella haja de fer tocar la campana un quart abans...* També va fundar una Causa Pia, que era una mena de fons d'inversió per suplir el dot de les donzelles de la família.

En el testament que va fer el febrer de 1632, Francesc Masana va nomenar hereu al seu primogènit Francesc, fill de la Miquela, mentre que l'Elisabet Serramalera va deixar els seus béns al Jacint Massana, que havia sortit del seu ventre.

Francesc (II) Massana va viatjar a Cardona el 13 de setembre de 1639 per fer la declaració del capbreu. Va declarar que l'heretat principal Massana comptava amb uns 200 jornals de terra, i que a més hi havia agregats els masos següents: mas de la Serra, mas de la Font, mas Alzina, mas Ramàs, mas de la Vila, mas Salelles i el Molí de Fals. La superfície total de la terra era d'uns 1.000 jornals. Pagava de cens 4 lliures i mitja en metàl·lic. De la producció de blat, ordi, mill, cànem i verema se'n feien 25 parts, de les quals una es donava al rector i dues al Duc, en concepte de delme. El delme de les olives que es pagava al Duc era una part de vint, i a més a més, cada any lliurava un anyell o cabrit, un pollastre i un velló de llana.

La Guerra dels Segadors i les males collites van fer encarir molt el blat durant aquesta època. El 1643 el Francesc va haver de comprar-ne 11 quarteres a un mercader de Manresa i li va tocar pagar-les al preu de 2 lliures i 15 sous la quartera.

Francesc (II) Massana va tenir una vida conjugal moguda. Primer va casar-se amb una dona anomenada Eulàlia, qui li va donar l'hereu, el Francesc (III). El 1621 va contraure núpcies amb Elisabet, filla de Jaume Serramalera i Valentina, de Sant Andreu de Calders. No cal confondre aquesta Elisabet Serramalera amb la madrastra del Francesc, d'igual nom, que possiblement era una tia d'aquesta. La noia era menor i els seus tutors van ser els encarregats d'oferir les 450 lliures del dot. Encara hi va haver un tercer matrimoni. El 1633 es va casar amb una vídua amb fills, l'Anna Casajoana. Era vídua de Pere Canudes, l'hereu del mas Pobla de Súrria. Va aportar al matrimoni les 250 lliures del dot del Canudes i 50 lliures més. En els capítols, els dos vidus van fer plans pels seus rebrots, el Francesc i l'Anna, respectivament. *...es stat pactat y concordat que Francesc fill del dit Francesc i Anna filla de dits conjuges canudas seran arribats a edat de poderse entre si contracta, ell dits sdevenidors conjuges hajan de procurar y donar obra ab efecte que dits Francesc menor y Anna menor entre si contracten en fas de Santa Mare Iglesia conforme prometen ara y a las horas, prometent y jurant que per rao de dit matrimoni ell dit Massana donara al dit fill seu lo heretament als fills naixedors de lo primer matrimoni tots y sengles bens seus, haguts y per haver, (...) y dita Anna haja de aportar en dot a dit sdevenidor marit la sua universal heretat a pare i fill Massana...*

Els plans eren perfectes, però, com passa sovint, la realitat va ser tota una altra. Quan el xicot Massana va arribar a l'edat adient no va casar-se amb la filla de la seva segona madrastra, sinó que ho va fer amb una altra parenta, de la part de la seva primera madrastra. El 1643 va pujar a l'altar amb Marina Casajoana, filla de l'hereu del mas de les Marcetes de Viladordis, tal vegada una neboda de la segona dona del seu pare. El dot va ser de 400 lliures i l'aixovar a l'estil de la parròquia de Viladordis. Va quedar estipulat que si la Marina no tenia descendència a qui llegar el dot, només podia disposar per a ella de 60 lliures, havent de retornar les 340 restants a la casa de les Marcetes. El pare Massana va aprofitar el moment per nomenar-lo hereu, tot reservant-se l'usdefruit i fent una reserva de 1.000 lliures per a dotar les filles solteres. El vell Massana encara va tenir dues filles amb la vídua; l'Anna i la Victòria. La primera la van casar amb Valentí Estrada de Viladecavalls i la segona amb Jacint Lledó de la Grevalosa. Els dots van ser de 400 i 325 lliures respectivament.

La Marina i el Francesc (III) no van tenir nois, així que la Maria Massana Casajoana va ser pubilla. Dels nombrosos pretendents que deuria tenir, els pares van triar al Maurici Raurell, natural de Sant Mauri de la Portella. Li van deixar clar el primer dia que els fills que tinguessin amb la pubilla no es dirien Raurell, sinó que conservarien el cognom Massana. Així va ser i el seu primer fill va ser el Pau Massana, àlies Raurell. Després van venir quatre fills més; Joan, Josep, Maria i Francesca.

A finals d'agost de 1672 va pujar al mas Massana el notari de Manresa, Benet Font, a fi i efecte de recollir i posar per escrit les darreres voluntats del Maurici i la seva dona. El Maurici, que es trobava malalt, va demanar ser enterrat sota el paviment de l'església, a la tomba dels Massana, i va deixar 15 lliures per un aniversari. Va llegar a les filles 300 lliures i als fills 100, diners que podien cobrar a l'hora de casar-se. Va fer hereu al Pau. La Maria va deixar als fills les mateixes quantitats i va demanar que en el seu enterrament hi participessin 18 capellans. El Maurici estava greu i va morir aviat, ja que el seu testament va ser publicat a mitjans d'octubre. La Maria va viure molts més anys encara i va tenir la joia de veure casades les dues filles; la Maria amb Magí Martorell de Santa Cecília i la Francesca amb Josep Feixes de Sant Joan de Vilatorrada.

Pau Massana va casar-se el 1685 amb Serafina, filla de Jacint Martorell, l'hereu d'un mas de Santa Cecília de

Mas Massana. Vista nord

Montserrat. La noia va estar dotada amb 700 lliures i el dia de les noces deuria lluir un dels vestits de l'aixovar, tal vegada aquest: *...un vestit de rísso, ço es, ropilla y faldilles de escotina negra ab son guardapie de boqueals...* La relació entre les dues famílies s'havia iniciat el 1677, quan van unir-se el Magí Martorell, germà de la Serafina, amb la Maria, germana del Pau.

De fills de la parella, tenim constància del Valentí, del Pau, del Domingo i de la Serafina. El Valentí va ser l'hereu, el Pau i el Domingo es van quedar a casa treballant pel seu germà i la Serafina la van casar el 1727 amb Celdoni Soldevila de Castelltallat. Segons un recompte fet el 1716, se sap que hi havia a les corts, estables i corrals de la casa Massana els següents animals: dos bous, una mula, una somera, tres porcs d'engreix, una truja, vint ovelles i set anyells.

La següent generació va estar formada pel Valentí Massana i la seva muller Margarida Puigdel·lívol, de Castelltallat. En els capítols que van pactar el maig de 1727, el germà de la núvia va prometre que li lliuraria les 560 lliures de dot, però deu anys més tard encara faltava per pagar-ne més de la meitat. Al primer fill que van tenir li van posar Vicenç, després van tenir el Joan i tres mosses. La Serafina va casar-se amb Valentí Prat, de Monistrollet, i va morir sense fills, la Maria ho va fer amb Josep Feixas, l'hereu d'una casa important de Sant Martí de Torruella, i la Maria Rosa va entrar com a nora al mas Serra de Fals.

L'història del Vicenç Massana i els seus successors ja va ser publicada en aquests fulls fa uns mesos.